2013.
3. Географія : комплексне видання / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко — Київ : Літера ЛТД, 2019.

СОЦІАЛЬНІ НЕБЕЗПЕКИ: НАРКОМАНІЯ ТА АЛКОГОЛІЗМ

Титаренко В. М.
м. Полтава

Наркоманія – це пристрасть, хворобливий потяг до наркотиків, що виникає внаслідок зловживання опіумом, морфіном, героїном, кокаїном та іншими наркотичними речовинами.

Шкідливі чинники наркоманії – наркотичні засоби (наркотики).

Наркотичні речовини викликають загальне гальмування в корі великих півкуль головного мозку, внаслідок чого підкіркові центри звільнюються від постійного контролю гальмування з боку півкуль під час бадьорого стану і переходить у хронічно збуджений стан. Звідси, наприклад, при алкогольному наркозі виникає або безпідставна і незвична плаксивість і веселість, або надмірна чутливість і сльози, або розгніваність.

З давніх-давен люди використовували рослинні наркотики, такі як голівки маку, індійську коноплю, алкоголь як психоактивні речовини. Відомості від 2737 р. до н.е. свідчать, що гашиш використовували як ліки від кашлю, проносу, а також як знеболювальний засіб при хірургічних операціях.

У Центральній Америці росте вічнозелений кущ під назвою кока, з якого виготовляють кокаїн. Після жування листків коки людина втрачає відчуття спраги і голоду і може, наприклад, подолати відстань у десятки кілометрів. Потім настає втома, байдужість, розумова тупість.

Крім рослинного, наркотики можуть бути і синтетичного походження. Медицина широко використовує такі наркотики: опій, морфін, героїн, барбітурати, кокаїн, галюциногени, марихуану, ЛСД-25 тощо. В останні роки розроблено понад 1000 психофармакологічних препаратів з сильною наркотичною дією як органічного, так і неорганічного походження, у тому числі продукти побутової хімії.

Наркоманія:

- у медичному розумінні – захворювання, що виникає внаслідок зловживання наркотиками;
- у соціальному розумінні – це синдром змішаної реакції психічної і фізичної залежності, деградація особистості, інвалідність, смерть у молодому віці, руйнування побуту, праці, добробуту суспільства;
- за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) – «стан епізодичного або хронічного отруєння, викликаний багаторазовим введенням наркотиків».

За психофармакологічною дією наркотики поділяють на три групи:

- опіати, барбітурати – пригнічують діяльність центральної нервової системи;
- амфетаміни, кокаїн, гашиш – збуджують діяльність ЦНС;
- марихуана, мускатний горіх, мескалін, псилоцибін – викликають галюцинації.

Згодом більше ніж у 50% хворих наркоманія спричиняє зниження пам'яті та інтелекту, у 71% змінює морально-етичні якості, настає деградація. Наслідком наркоманії є зниження безумовних реакцій (харчової, статевої, самозбереження), захворювання шлунково-кишкового тракту, органів кровопостачання, порушення обміну речовин, нервово-психічні розлади (злісно-тужливий настрій, дратівливість, підозрілість, звуження кола інтересів), настає передчасне старіння.

Наркоманія вважається хронічним нервово-психічним захворюванням. Наслідки вживання наркотиків характеризуються неприємними почуттями: людину нудить, тремтять кінцівки, збільшується частота серцебиття, з'являється страх тощо. Це самозахист організму від дії отрути. Людина має вибір: неприємність чи насолода, здоров'я чи смерть.

Бажання спробувати на собі дію наркотиків здебільшого пов'язане з відсутністю відповідних знань, нерозумінням небезпеки, яку містять у собі наркотики. Вперше вживають наркотики через цікавість (50-80%) чи як снодійне.

Лікується наркоманія дуже важко. Не кожному вдається вирватися з полону цієї хвороби, яка призводить до смерті.

Діагноз наркоманія ставлять у разі, коли захворювання виникло від наркотичних засобів, що внесені до офіційного списку наркотичних речовин. Якщо захворювання пов'язане з вживанням речовин, не віднесених до цього списку, ставлять діагноз токсикоманія.

Відповідно до статті 307 Кримінального кодексу України, незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів і психотропних речовин або їх аналогів – караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

У випадках, що ускладнюють злочин, позбавлення волі може досягати дванадцяти років з конфіскацією майна.

В Україні нещодавно почали застосовувати найновіший метод лікування наркоманії, так званий укльтрарапід, або метод надшвидкої детоксикації, який використовує «АВС клініка». Суть його проста: людина, яка страждає на наркотичну залежність, занурюється у глибокий наркоз на 12-14 годин. Під наркозом медикаментозним способом ініціюється ламання. Прокинувшись, пацієнт раптом опиняється в іншому житті, де немає ні ламання, ні згадок про нього. Він ніби перестрибує через неї психологічно і психічно. Як правило, пацієнти ще декілька днів прислуховуються до себе, чекаючи жаху, але з подивом ніяких негативних відчуттів не виявляють.

Єдина в Україні «АВС клініка», яка є членом Міжнародної асоціації надшвидкої детоксикації, взяла на себе ще функцію психологічної реабілітації.

Україна стала 16-ою країною, де використовується метод надшвидкої детоксикації – медична технологія нового покоління. На думку наркологів, це прорив у наркології і реальний шанс позбавлення від наркотичної залежності завдяки відсутності болю, страху та негативних спогадів. На початку листопада 2000 року в Україні почала діяти поновлена програма лікування наркоманії. Основною перевагою програми є те, що вона забезпечує біологічну та соціально-психологічну реабілітацію. Поновлена програма лікування наркоманії успішно використовується в багатьох країнах світу.

Майже в усіх містах України при звичайних поліклініках є наркологічні відділення, де надають медичну і психологічну допомогу анонімно і безкоштовно, що, безсумнівно, приваблює пацієнтів, які вирішили припинити вживати наркотики.

Співробітники нарко-поліклініки, звичайно, розуміють, що виховати байдужість до наркотиків не так просто. В усьому світі для наркомана півроку ремісій вважається дуже непоганим результатом. Створюються у наркологічних відділеннях і групи психотерапії для проведення курсу соціальної реабілітації.

Сьогодні різко зростають форми та розміри соціальних відхилень (злочинність, самогубство, наркоманія, проституція тощо). Ці та багато інших форм збоченої поведінки в умовах занепаду системи соціального контролю стали загрозливими для суспільства.

Мабуть, у нас немає жодної сім’ї, яку прямо чи опосередковано не хвилювала б проблема алкоголізму.

Алкоголь збуджує, підбадьорює, піднімає настрій, змінює самопочуття, робить бесіду більш жвавішою.

Алкоголь – висококалорійний продукт, швидко забезпечує енергетичні потреби організму, а у пиві і сухих виноградних винах до того ж є цілий набір вітамінів та ароматичних речовин.

Стадії розвитку алкоголізму мають певну закономірність. Перший прийом викликає захисну реакцію – адже організм прийняв отруту. Це можуть бути нудота, блювання, головний біль, запаморочення і таке інше. Однак при повторних прийомах алкоголю

починається ейфорія, а захисна реакція поступово слабшає. З часом стан ейфорії стає для людини потребою і вона вже не може обходитись без алкогольних напоїв. Унаслідок неодноразових прийомів алкоголю залежність від нього постійно зростає, при відсутності алкоголю людина починає відчувати хворобливий стан, який дуже важко переноситься. Різко знижується працездатність, виникає головний біль, тремтять кінцівки, людину морозить – це характерні симптоми абстинентного синдрому (алкогольне похмілля). У такому стані найкраще знімає головний біль повторний прийом алкоголю, а це тільки закріплює залежність людини від нього. Поступово ця залежність перетворюється на нестримний потяг негайно, якомога швидше знайти і прийняти наркотик. У потязі добути алкогольний напій хворий іде на будь-які дії, зокрема злочинні.

У стані сп'яніння часто здійснюються антисуспільні вчинки – злочини. 60 % злочинів підлітки здійснюють у стані сп'яніння.

Стан сп'яніння триває декілька годин, після чого настрій поступово змінюється. Відчуття бадьорості та веселості, як правило, змінюється млявістю, пригніченістю, сонливістю. Координація рухів порушена, мова стає надзвичайно голосною, нечленороздільною, що пов'язано зі зниженням у цей період слуху. П'яний відчуває труднощі при підборі слів, окремі слова і фрази повторює декілька разів. Це і є початкова стадія, тільки «для настрою».

При середньому ступені сп'яніння часто відчуваються запаморочення, дзвін у вухах. Можуть з'являтися ілюзорні сприйняття оточуючого, грубі помилки в оцінці величини предметів, відстані між ними. Далі різко знижується цікавість до навколишнього світу, переважає почуття втоми, яке переходить у сонливість, а потім і в сон.

Важкий ступінь сп'яніння характеризується появою симптомів сильного отруєння алкоголем. Часто наступає безсвідомий стан, якому передує запаморочення, нудота, блювання, дзвін у вухах, почуття оніміння різних частин тіла, глибоке порушення координації руху, зниження тонусу м'язів.

За визначенням ВООЗ алкоголізм – це вимушене вживання спиртних напоїв, обумовлене психічною та фізичною залежністю від алкоголю, підвищеним його перенесенням, наставанням психічних та фізичних розладів при раптовому припиненні потрапляння спирту в організм (синдром похмілля).

У людському організмі немає жодного органу, на який би алкоголь не діяв негативно. Незначна кількість його осідає у порожнині рота, далі – у системі травлення: шлунку – біля 20 %, кишечнику – близько 80 %. Уже через 5 хвилин після вживання спиртного алкоголь виявляється в крові, а через 2 години всмоктується повністю. Алкоголь всмоктується досить швидко в кров, яка розносить його по всьому організму. Але розподіляється у різних тканинах організму нерівномірно і, як встановлено, основна його доза всмоктується в мозок.

Алкоголь шкідливо діє на інші внутрішні органи. Так, потрапляючи в шлунок, спиртні напої сприяють виділенню великої кількості шлункового соку. Але цей сік бідний на пепсин – фермент, що сприяє переварюванню їжі. У цьому соку багато слизу, який перешкоджає нормальному переварюванню їжі. Усе це призводить до запалення слизової оболонки шлунка. Тому в осіб, які зловживають спиртними напоями, часто буває гастрит.

Не залишається байдужою до отруйної дії спиртного і серцево-судинна система. Якщо невеликі дози алкоголю зумовлюють короткочасне прискорення ритму серцевої діяльності, підвищення артеріального тиску, іноді незначний біль у ділянці серця, то систематичне зловживання спиртним призводить до необоротних змін у судинній системі й м'язах серця, до грубих дефектів судинних стінок (гіпертонічна хвороба, крововилив у мозок, інфаркт міокарда).

Спиртні напої також шкідливо діють на легені, ендокринні залози, знижують опір організму до інфекцій. Відомо, що алко-голізм часто поєд нується з туберкульозом легень.

Принагідно ще раз зауважити, що алкоголь – це універсальна отрута, яка діє на весь організм. Особливо сильну шкідливу дію його відчуває високоорганізована система організму – головний мозок. Алкоголь нерівномірно розподіляється у тканинах тіла.

Найбільше його поглинає головний мозок, тому що у нервових клітинах головного мозку є велика кількість ліпідів, у яких алкоголь розчиняється краще, ніж у інших середовищах. У молодих людей судини мозку порівняно великого розміру, тому приплив крові до них більший. Зберігається алкоголь у головному мозку до 90 днів. При важкому отруєнні алкоголем гине декілька тисяч клітин сірої речовини головного мозку.

При алкоголізації організму еритроцити набувають властивості склеюватися, а еритроцити забезпечують клітини організму киснем та харчовими речовинами. У дрібних капілярах, які підводять кров до кожної клітини, діаметр судини наближається до діаметра еритроцита. Отже, внаслідок склеювання еритроцитів ці судини закупорюються і до клітин не надходять кисень та поживні речовини, клітини гинуть. У мозку, де і концентрація алкоголю вища, і процес склеювання еритроцитів інтенсивніший, кисневе голодування призводить до масової загибелі нейронів (клітин мозку). Ділянка мозку, у якій закупорена судина, через 5-7 – хвилин відмирає. Чим вища концентрація спирту в крові, тим сильніший процес склеювання і тим більше клітин головного мозку відмирає.

Зловживання алкоголем призводить до психічних розладів. Найчастіше трапляються такі психічні розлади, як біла гарячка, алкогольний галюциноз, алкогольне марення, епілепсія.

Таким чином, під дією алкоголю поступово руйнується весь організм людини, порушуються ритмічність та узгоджена дія усіх його систем. Тому хворі на алкоголізм виглядають значно старшими своїх років, відбувається раннє старіння організму: шкіра стає сухою та зморщеною, випадають зуби, сивіє волосся, атрофуються м'язи. У тканинах багатьох органів спостерігається прогресуюча нестача вітамінів і мінеральних речовин, а це послаблює захисні, регуляторні, компенсаторні й пристосовані механізми організму і людина швидко старіє. Загальновідомо, що тривалість життя жінок-алкоголіків на 10 %, а чоловіків-алкоголіків на 15 % коротше, ніж у людей, які не вживають алкогольні напої.

Особливо великого лиха завдає алкоголізм молодому організмові, оскільки його захисні механізми розвинені ще не достатньо. У молодому організмі алкоголь швидко розноситься кров'ю та концентрується в мозку.

Алкоголь діє на організм людини, викликаючи тяжкі захворювання. Алкоголізм – це народження дітей з різними вадами, унаслідок чого вони стають інвалідами на все життя. Діти алкоголіків частіше хворіють на шизофренію, з тяжкими розладами функції залоз внутрішньої секреції тощо. Установлено, що 94 % дітей, обтяжених алкогольною спадковістю, підростаючи, самі стають алкоголіками, страждають психічними розладами.

П'янство та алкоголізм наносять велику економічну, соціальну та моральну шкоду суспільству. Люди, які п'ють, частіше хворіють, допускають брак у роботі, через них відбуваються аварії і травми (20 % побутового і 46 % вуличного травматизму). Через провину п'яних водіїв усе частіше трапляються дорожньо-транспортні пригоди (72,5 %). Важким соціальним наслідком алкоголізму є його тісний зв'язок зі злочинністю, адже 96 % правопорушень здійснюється особами в стані алкогольного сп'яніння.

Можливо, найважливіший крок для людей, які потрапили в залежність – це усвідомити свій стан.

Список використаних джерел:

1. Ваіс С.Б. Наркоманія і алкогольна залежність, практичний посібник з реабілітації дітей і підлітків. Спб. : Наука і техніка, 2008. 272 с.
2. Галагузова М.А., Мардахаева Л. В. Методика і технології соціального педагога. М. : Академія, 2008. 192 с.
3. Єременко Н.І. Профілактика шкідливих звичок.: Панорама. 2006. 48 с.
4. Сирота М.А. Ялтонський В.М. Профілактика наркоманії та алкоголізму. М. : Академія, 2007. 176 с.
5. Шакурова М.В. Методика і технологія роботи соціального педагога. М. : Академія, 2008. 272 с.